

dr Paulina Magdalena Codogni

Autoreferat

Posiadane dyplomy i stopnie naukowe

Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce nadany uchwałą Rady Naukowej Instytutu Studiów Politycznych PAN z dnia 24 września 2010 roku na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Wybory czerwcowe 1989 roku – u progu przemiany ustrojowej* (promotor: prof. dr hab. Jan Kofman)

Tytuł zawodowy magistra:

- Kierunek: Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze i Polityczne, Szkoła Główna Handlowa, 28 listopada 2002 r., praca magisterska: *Droga do Pustynnej Burzy. Ewolucja polityki Stanów Zjednoczonych w stosunku do krajów Zatoki Perskiej od początku XIX wieku do 1991 roku.*
- Kierunek: Finanse i Bankowość, Szkoła Główna Handlowa, 31 października 2002 r. praca magisterska: *Skutki sankcji nałożonych na Federalną Republikę Jugosławii w latach dziewięćdziesiątych XX wieku.*
- Studia podyplomowe Akademia Menedżerska – Nowoczesna Praktyka Zarządzania Firmą, październik 2013 – czerwiec 2014, praca dyplomowa: *Biznesplan uruchomienia programu e-learningowo-letniego na uczelni wyższej.*

Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

Instytut Studiów Politycznych PAN, od października 2004 r., obecnie adiunkt.

Collegium Civitas, od października 2003 r. do stycznia 2017 r., adiunkt

od października 2011 r. do stycznia 2017 r. prorektor ds. współpracy zagranicznej.

Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki („Dziennik Ustaw” 2016, poz. 882, ze zmianami w „Dzienniku Ustaw” 2016, poz. 1311)

Wskazanym osiągnięciem jest monografia *Walka bez przemocy na przykładzie oporu Palestyńczyków z Zachodniego Brzegu Jordanu wobec polityki władz Izraela*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2019, ISBN 978-83-65972-56-9

Recenzenci wydawniczy: prof. dr hab. Janusz Danecki (Katedra Arabistyki i Islamistyki, Uniwersytet Warszawski), dr hab. Filip Ilkowski (Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych, Uniwersytet Warszawski), prof. dr hab. Barbara Stępniewska-Holzer (Instytut Badań Interdyscyplinarnych „Artes Liberales”, Uniwersytet Warszawski)

Cel i przedmiot badań oraz pytania badawcze

Przeprowadzone przeze mnie badania dotyczyły dynamiki walki bez przemocy podejmowanej przez Palestyńczyków w XX i XXI wieku oraz jej specyfiki. Powstała na ich podstawie monografia mieści się w obszarze nauk o polityce, ale dodatkowo czerpię z innych nauk społecznych, w tym przede wszystkim z historii i socjologii, co znajduje wyraz w metodologii i strukturze książki. Sprawia to, że ma ona charakter interdyscyplinarny z dominacją nauki o polityce.

Podstawowym celem badawczym była analiza walki bez przemocy podejmowanej przez Palestyńczyków mieszkających na Zachodnim Brzegu Jordanu. W największym skrócie definiuję ją jako rodzaj walki prowadzonej przez społeczność cywilną, u której podstaw leży nieposuwanie się do przemocy fizycznej, a nawet niewysuwanie groźby jej użycia. Taka

forma walki przewiduje natomiast korzystanie z całego zestawu nacisków o charakterze politycznym, gospodarczym, społecznym oraz moralnym i psychologicznym.

Zastanawiam się, dlaczego – mimo doświadczenia i konsekwencji walki bez przemocy przeciw izraelskiej polityce okupacji – Palestyńczycy nie odnoszą nawet częściowego sukcesu, nie przybliżając zakończenia trwającej od 1967 roku okupacji. Stawiam hipotezę, że słabość oporu ma przesłanki wewnętrzne, tzn. wynika ze słabości i fragmentaryzacji toczonych walki. Pytam o podstawowe metody walki bez przemocy mieszkańców Zachodniego Brzegu. Zastanawiam się, dlaczego czynnie i bezprzemocowo sprzeciwiający się okupacji Palestyńczycy nie stali się jednak stroną w stosunkach międzynarodowych, dzięki czemu mogliby skutecznie wpływać na otoczenie. Poszukując źródeł współczesnego oporu mieszkańców regionu, zastanawiam się, dlaczego doświadczenie wcześniejszych działań, w tym zwłaszcza pierwszej intifady, nie jest przez nich wykorzystywane. Szukam odpowiedzi na pytanie, dlaczego nie udało im się powtórzyć skuteczności, zasięgu i zjednoczenia działań podejmowanych na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych XX wieku.

Głównym powodem, dla którego wybrałam walkę bez przemocy na Zachodnim Brzegu jako przedmiot eksploracji naukowej jest fakt, że problematyka ta jest relatywnie słabo zbadana, pogłębionej nad nią refleksji brakuje głównie na gruncie polskim. W polskiej literaturze naukowej kwestia Zachodniego Brzegu pojawia się najczęściej w kontekście konfliktu izraelsko-arabskiego lub akcji terrorystycznych podejmowanych przez Palestyńczyków. Biorąc to pod uwagę, uczynienie walki bez przemocy na tym terenie podstawowym polem badawczym ma walor nowości. Oprócz interpretacji i analizy zdarzeń uznałam za istotne przedstawienie nowej narracji historycznej na ten temat. Ważną przyczyną wyboru tej tematyki jest także fakt, że w publikacjach dotyczących walki bez przemocy stosunkowo mało miejsca poświęcono analizie przypadków oporu zakończonych fiaskiem. Przypadek Zachodniego Brzegu wydał mi się szczególnie interesujący również ze względu na doświadczenia jego mieszkańców z walką bez przemocy oraz na wybór tej formy walki z przyczyn pragmatycznych, a nie moralnych. Istotna jest również aktualność podejmowanej tematyki.

Choć analizuję przede wszystkim działania podejmowane od początku XXI wieku, ramy czasowe mojej pracy obejmują także wiek XX, łącznie z okresem sprzed utworzenia państwa Izrael, kiedy to Palestyńczycy podejmowali pierwsze akcje skierowane przeciw osadnictwu żydowskiemu na terenie Palestyny, mające charakter zarówno zbrojny, jak i bezprzemocowy.

Metodologia i struktura wywodu

Na przyjętą w pracy metodologię badań miało wpływ podejście interdyscyplinarne. Posługiwałam się m.in. krytyczną analizą literatury przedmiotu zarówno w ujęciu teoretycznym, jak i dotyczącym praktycznych aspektów walki. Zastosowałam także metodę porównawczą źródeł, zestawiając je i weryfikując (w tym przede wszystkim informacje prasowe umieszczane w przestrzeni internetowej przez media wspierające sprawę palestyńską). Odwołałam się do analizy decyzyjnej, z uwzględnieniem zwłaszcza jej podejścia psychologicznego i mikrospołecznego oraz do częstych, głównie w socjologii, badań jakościowych. Te drugie przybrały formę ponad trzydziestu pogłębionych wywiadów. Wywiady te były zindywidualizowane i zostały przeze mnie przeprowadzone po dokładnym zapoznaniu się z działalnością rozmówców. W większości byli to mieszkańcy palestyńskich wiosek, zaangażowani od lat w walkę bez przemocy, a wśród nich liderzy protestów, którzy spotkali się z uznaniem organizacji zajmujących się prawami człowieka i więźniami sumienia. Rozmawiałam również z członkami rodzin liderów, którzy czynnie wspierali ich akcje. Drugą grupą moich rozmówców byli pracownicy organizacji pozarządowych popierających taką formę oporu, a trzecią – politolodzy pracujący na uniwersytetach w Betlejem i Bir Zajt. Część rozmów została bezpośrednio przytoczona w pracy, pozostałe posłużyły jako element refleksji nad jej kształtem. Nawiązałam również do metod behawioralnych, mających korzenie w etnografii. Przebywając na Zachodnim Brzegu, odwiedziłam kilkanaście miejsc wymienionych w monografii (tzw. obserwacja uczestnicząca). Poszerzyłam zakres tej obserwacji poprzez wykorzystanie nowych technologii (zwłaszcza mediów społecznościowych, wpisów na blogach i materiałów audiowizualnych).

Praca składa się z wprowadzenia i czterech rozdziałów, podzielonych na podrozdziały, oraz z wniosków.

Rozdział pierwszy ma charakter teoretyczny: przybliży definicje, teorie i pojęcia niezbędne do analizy oporu mieszkańców Zachodniego Brzegu. W przeważającej części odwołuję się do stosunkowo nowej – ale w ostatnich latach szybko się rozwijającej – teorii walki bez przemocy. Badania w tej dziedzinie zapoczątkował Gene Sharp, a rozwijali je m.in. Kurt Schock, Peter Ackerman, Erica Chenoweth i Maria Stephan. Podstawą teorii Sharpa jest odrzucenie monolitycznej koncepcji władzy, zgodnie z którą struktura państwowa ma formę piramidy, a siła polityczna, społeczna i gospodarcza jest skupiona na jej szczycie – w rękach rządzących. U podstaw piramidy znajdują się pozbawieni władzy obywatele, którzy w systemach niedemokratycznych mogą albo się podporządkować, albo podjąć walkę zbrojną. Odrzucając monolityczną koncepcję władzy, za „serce władzy politycznej” Sharp

uznał posłuszeństwo. W jego założeniu prawdziwa siła władzy wywodzi się z posłuszeństwa podwładnych oraz ich chęci współpracy. Według tego założenia, jeśli społeczeństwo dostarcza rządzącym środki ich władzy, przez ich wycofanie może również wycofać zgodę na bycie rządzonymi. Zgodnie z wynikami badań przeprowadzonych zwłaszcza przez Erikę Chenoweth i Marię Stephan szeroko rozumiane wycofanie współpracy przybierające postać walki bez przemocy było dwa razy bardziej skuteczne niż walka zbrojna, niemniej w niemal połowie przypadków walka bez przemocy nie odnosiła sukcesu. O ile początkowo badacze skupiali się głównie na analizie przypadków zakończonych zwycięstwem, o tyle w ostatnich latach zaczęły się pojawiać pierwsze prace poświęcone walce bez przemocy zakończonej fiaskiem.

Badacze walki bez przemocy w dużym stopniu wykorzystują narzędzia i pojęcia związane z badaniami nad ruchami społecznymi i studiami strategicznymi skierowanymi na konflikty asymetryczne. Takie podejście umożliwia bardziej precyzyjną analizę zjawiska oporu. Ponieważ realizuje się on poprzez konkretne działania – ma wytyczony cel, strategię, taktykę i metody. Opór ten funkcjonuje w ramach określonych przestrzeni, zatem w warunkach od niego niezależnych.

W monografii, podobnie jak w innych pracach, stosuję zamiennie terminy „walka bez przemocy” i „opór” (niekiedy z dookreśleniem „społeczny” lub „obywatelski”), mając na uwadze pojemność tych terminów oraz szerokość ich zastosowania w wielu dziedzinach nauki. Terminy te wybrałam jako najtrafniejsze spośród wielu innych przedstawionych we wstępie propozycji, które stosowano na określenie przedmiotu badań.

W rozdziale drugim wskazuję na historyczne korzenie współczesnych działań. Walka bez przemocy ma długą i niekiedy bogatą historię. Dokonuję krytycznego przeglądu tego rodzaju palestyńskiego doświadczenia – od momentu rozpoczęcia osadnictwa żydowskiego w Palestynie po koniec pierwszej intifady. Przedstawiam też najważniejsze akcje podejmowane od początku lat dwudziestych XX w. do wybuchu drugiej intifady. Szczególną uwagę zwracam na znaczenie pierwszej intifady, która charakteryzowała się wręcz modelową dyscypliną i innowacyjnością społeczeństwa palestyńskiego w stosowaniu metod walki bez przemocy, a mimo to zakończyła się porażką. Pokazuję także bezpośredni i pośredni wpływ, jaki intifada wywarła zarówno na Izrael, jak i na społeczeństwa izraelskie i palestyńskie. Wprawdzie działania Palestyńczyków ostatecznie zostały stłumione, niemniej władze izraelskie zaczęły rozważać podjęcie z nimi rozmów, które przybrały formę – powszechnie krytykowanych z perspektywy czasu – porozumień z Oslo.

Rozdział trzeci otwiera opis wydarzeń z 2002 r., kiedy to Izrael rozpoczął budowę muru biegnącego wzdłuż tzw. zielonej linii, czyli linii demarkacyjnej z 1949 r. Mur stał się kolejnym – po żydowskich osiedlach i drogach dojazdowych do nich – trwałym elementem krajobrazu Zachodniego Brzegu. Oddziaływaniu muru na społeczeństwo palestyńskie poświęciłam książkę *Architektura oddzielenia* (2016), więc wątek ten wspominam tu tylko okazjonalnie. Koncentruję się na działaniach bezpośrednich, czyli wymierzonych wprost w autorytet władzy. Odpowiadam na pytanie, jakie były podstawowe metody walki bez przemocy stosowane na Zachodnim Brzegu w XXI w. Wyodrębniam obraz celów i strategii działań wskazując, że pretekstem do rozpoczęcia protestów były zwykle sprawy lokalne, które niekiedy nabierały charakteru znacznie bardziej ogólnego. Odejście od lokalności było widoczne zwłaszcza w przypadku dwóch wiosek, którym poświęcam najwięcej uwagi, tj. Bilin i Nabi Saleh. W pierwszym przypadku protesty wybuchły, kiedy buldożery zaczęły torować drogę murowi w pobliżu wioski, odcinając ją od pól uprawnych, w drugim – gdy osadnicy żydowscy przejęli źródło wody należące do Palestyńczyków. Świadomość, że lokalnych spraw nie uda się rozwiązać bez zmiany całego systemu sprawowania władzy przez Izrael na Zachodnim Brzegu sprawiła, że wkrótce podstawowym hasłem protestów stała się walka z okupacją.

W rozdziale czwartym omawiam formy walki bez przemocy znacznie różniące się od przedstawionych wcześniej; przybrały one formę działań w sferze kultury lub codziennych. Nie są to więc bezpośrednie akcje wymierzone w okupację, ale takie działania jak np. trwanie na własnej ziemi, sadzenie drzew oliwnych czy tworzenie oraz rozpowszechnianie palestyńskiej prozy i poezji. Głośnym przykładem oporu wykorzystującego działania z życia codziennego jest akcja „Jeźdźcy Wolności” nawiązująca do symbolu walki z segregacją rasową w Stanach Zjednoczonych.

Baza źródłowa pracy dzieli się na dwie kategorie. Pierwsza z nich to rozwijająca się od lat osiemdziesiątych XX w. literatura na temat walki bez przemocy. Teoretyczne ramy zjawiska oporu, wyznaczone przez Gene'a Sharpa, były rozwijane m.in. przez Roberta Helveya, Kurta Schocka, Stephena Zunesa, Erikę Chenowitz, Marię Stephan, Lestera Kurtza i Sarah Beth Asher, Petera Ackermana i Jacka DuValla, a także Timothy'ego Gartona Asha oraz Adama Robertsa. Wymienieni badacze skupiali się głównie na dokumentowaniu i analizie przypadków walki bez przemocy zakończonej sukcesem. Od początku XXI w. zaczęły się również pojawiać prace, których autorzy – np. Sharon Erickson Nepstad i Kurt Shock – analizowali przyczyny fiaska kampanii bez przemocy.

Drugim rodzajem źródeł, z których korzystałam, były publikacje dotyczące oporu bez przemocy na Zachodnim Brzegu w ujęciu historycznym i współczesnym. Najczęściej skupiano się na pierwszej intifadzie, a wśród podstawowych prac na ten temat należy wymienić publikacje Andrew Rigby’ego, Souada Dajaniego i Mary King. We współczesnej literaturze przeważają pozycje o charakterze deskryptywnym lub relacje osobiste, zwykle nieanalityczne. Wyjątkiem jest wydana w 2010 r. praca Julii Norman. Tematyka oporu na Zachodnim Brzegu w XXI w. nie była szczerzej podejmowana przez polskich autorów. Jednym z wyjątków jest praca zbiorowa pod redakcją Konrada Pędziwiatra *Na Zachodnim Brzegu bez zmian* (2016). Wątek ten pojawiał się także w publikacjach prasowych, najczęściej w polskim wydaniu „Le Monde Diplomatique”.

W prowadzonych badaniach wykorzystałam także materiały opisowe i relacje audiowizualne zamieszczone obficie w przestrzeni internetowej zarówno przez palestyńskich aktywistów, i jak przez wspierające ich działania organizacje żydowskie.

Wyniki badań

W pracy udało mi się dowieść, że brak sukcesu walki bez przemocy na Zachodnim Brzegu wynikał z licznych słabości oporu o charakterze wewnętrznym. Spowodowały one bezskuteczność walki mimo stosowania różnych metod oporu, wsparcia aktywistów zagranicznych czy oddziaływania na opinię światową obrazów przedstawiających brutalne akcje sił zbrojnych Izraela wobec bezbronnej ludności palestyńskiej. Pokazałam istnienie różnych, nieskoordynowanych ze sobą modeli oporu i działań podejmowanych przez poszczególne wioski, wskazując również na ich ograniczony zasięg. Zdecydowana większość bezpośrednich akcji protestacyjnych miała charakter lokalny i rozpoczynała się z chwilą podjęcia przez izraelskie siły zbrojne pierwszych prób przejęcia terenu pod budowę muru. Akcje te zwykle kończyły się wraz z zakończeniem prac, niezależnie od tego, czy osiągnęły choćby częściowy sukces w postaci odsunięcia muru od wioski, czy – przeciwnie – nie przyniosły żadnego efektu. Zaledwie kilka wiosek utrzymało dynamikę protestów, wykraczając nimi poza sprawę lokalną i dążąc do osiągnięcia celu znacznie szerszego, który został zdefiniowany jako „koniec okupacji”. Przywódcy protestów nie potrafili jednak wyjaśnić, co to właściwie oznacza i do jakiej formy władania terytorium dążyliby po wyjściu wojsk izraelskich.

Brak klarownie zdefiniowanego celu, po pierwsze, utrudnia komunikację z aktorami zewnętrznymi, którzy w sytuacji mieszkańców Zachodniego Brzegu są kluczowi dla pośredniego wywierania nacisku na władze Izraela. Po drugie, utrudnia wypracowanie

skutecznej strategii działania, a – co się z tym nieodzownie wiąże – także metod i taktyk działania. To właśnie w braku jednolitego i dobrze wybranego celu oraz związanej z nim strategii upatruję jedną z podstawowych bolączek współczesnej walki mieszkańców Zachodniego Brzegu. W efekcie partycypacja mieszkańców w tej walce jest mniejsza od możliwej; podobnie jest z partycypacją zewnętrzną (aktorzy zewnętrzni), co z kolei wpływa na siłę i elastyczność podejmowanych działań, na wytrzymałość wobec stosowanych represji i sposób reagowania na działania przeciwnika. Wymienione cechy są uznawane przez badaczy oporu za podstawowe warunki sukcesu.

Słabością oporu mieszkańców Zachodniego Brzegu było rozproszenie działań, co kontrastowało zwłaszcza z pierwszą intifadą, kiedy akcje koordynowało zjednoczone dowództwo, w którego skład wchodził przedstawicieli różnych frakcji. Wprawdzie po 2002 r. powstało kilka komitetów koordynacyjnych, jednak miały one bardzo luźny charakter i – oprócz kilku akcji, które zgromadziły przedstawicieli większej liczby miejscowości – nie były w stanie podjąć wspólnych działań.

Rozdrobnienie to miało różne przyczyny. Podstawową były porozumienia z Oslo, które doprowadziły do defragmentaryzacji terytorium podzielonego na trzy strefy, umożliwiając w praktyce siłom zbrojnym Izraela kontrolę całego terenu. Słabość ruchu była także spowodowana niejednoznacznym podejściem do niego ze strony władz Autonomii Palestyńskiej. W rezultacie wprawdzie nastąpiło utrwalenie się działań w poszczególnych miejscowościach, ale zarazem ujawniła się niemożność spojenia ich w całość. Społeczeństwo palestyńskie, opanowane poczuciem zmęczenia i braku wiary w odmianę losu, poniekąd przyzwyczało się do sytuacji pełnej zależności od władz Izraela. Wątek ten powtarza się w wypowiedziach palestyńskich aktywistów, a także obserwatorów zewnętrznych, m.in. politologów.

Pokazałam również, że struktura zależności mieszkańców Zachodniego Brzegu wobec Izraela nie jest tak relacyjna jak w modelach klasycznych. Planując posunięcia strategiczne, mieszkańcy Zachodniego Brzegu muszą brać pod uwagę fakt, że władze Izraela zdołały w pewnym stopniu uniezależnić się od ich posłuszeństwa. Sprawia to, że niektóre formy nacisku (np. odmowa służenia w wojsku) nie mieszczą się w repertuarze narzędzi dostępnych dla Palestyńczyków. Nie oznacza to jednak, że opór bez przemocy jest w tej sytuacji skazany na porażkę. Aktywiści muszą jednak wziąć pod uwagę brak lub słabość oddziaływania pewnych metod bezpośrednio na władze oraz skupić się na takich, które będą najbardziej dotkliwe. O ile w większości przypadków walki bez przemocy wycofanie współpracy z władzą jest uznawane za podstawowy czynnik powodzenia, o tyle przykład Zachodniego

Brzegu pokazuje, że skuteczną drogą wydaje się nacisk na Izrael aktorów zewnętrznych. Tam bowiem przebiega dodatkowa linia zależności – ponieważ bez wsparcia państw zachodnich, a zwłaszcza Stanów Zjednoczonych, Izraelowi trudno byłoby egzystować.

W przypadku sprawy palestyńskiej konieczne jest więc zastosowanie tego, co Johan Galtung określił mianem „wielkiego łańcucha bezprzemocy”. Gdy nie ma możliwości wywarcia nacisku na władze w klasyczny sposób, konieczne staje się przeniesienie oporu poza obszar konfliktu i wprowadzenie na scenę dodatkowego czynnika, który zmniejszy dystans między społeczeństwem okupanta a społeczeństwem okupowanym.

Formą pośredniego wywierania nacisku na Izrael przy wykorzystaniu aktorów zewnętrznych jest kampania BDS (ang. Boycott, Divestment and Sanctions), która, poczynając od 2005 r., systematycznie zyskuje grono zwolenników, jednak bardzo daleko jej jeszcze do osiągnięcia takiego oddziaływania sankcji jak np. w przypadku sankcji nałożonych na Republikę Południowej Afryki w czasach apartheidu.

Omówienie pozostałych osiągnięć naukowych

W ujęciu ilościowym mój dorobek naukowy liczy 45 pozycji, z czego 22 zostały opublikowane po uzyskaniu stopnia doktora, tj. w latach 2010–2019. Obejmuje on pięć monografii autorskich (w tym osiągnięcie w rozumieniu art. 16.2 ustawy), z czego dwie były opublikowane przed uzyskaniem stopnia doktora; 25 artykułów opublikowanych w czasopiśmie naukowych, z czego siedem po uzyskaniu stopnia doktora; 15 rozdziałów w pracach zbiorowych (wśród nich trzy w języku angielskim i po jednej w językach niemieckim, francuskim i chińskim), z czego 12 po uzyskaniu stopnia doktora.

Wszystkie publikacje były łącznie cytowane – według Google Scholar - 63 razy. Indeks h wynosi 3.

Ponadto w latach 2011–2019 wygłosiłam 17 referatów, z czego 8 na konferencjach międzynarodowych i 9 na konferencjach krajowych.

Moje zainteresowania i osiągnięcia naukowe koncentrują się na dwóch głównych obszarach:

1. Walka bez przemocy w ujęciu teoretycznym i empirycznym.
2. Transformacja polityczna w Polsce w 1989 roku.

Obszar badawczy numer 1

Walka bez przemocy w ujęciu teoretycznym i empirycznym

W tym zakresie podejmowałam przede wszystkim następujące kwestie: (a) badania nad metodami, modelami i strategiami walki bez przemocy; (b) badania nad symboliką walki bez przemocy; (c) aspekty polityki władz Izraela wobec Zachodniego Brzegu, przede wszystkim w postaci ingerowania w przestrzeń przez architekturę; (d) badania nad walką bez przemocy w obszarze postsowieckim, zwłaszcza nad symboliką działań.

Podstawowym obszarem moich zainteresowań jest walka bez przemocy. Szerzej zajęłam się tym tematem po 2012 r., na przykładzie zwłaszcza Zachodniego Brzegu Jordanu. Tej problematyki dotyczy monografia, którą wskazuję jako osiągnięcie, a także wcześniejsza praca wydana w 2016 roku.

Po uzyskaniu stopnia doktora tematyce walki bez przemocy poświęciłam pięć artykułów, trzy rozdziały w publikacjach zbiorowych, a także pięć referatów wygłoszonych na konferencjach zagranicznych i cztery wygłoszone na konferencjach krajowych.

W artykule *Protesty w Bilin. Kreatywny opór społeczny* („Sprawy Międzynarodowe” 2018, nr 4, w druku) skoncentrowałam się na modelu walki bez przemocy realizowanym w wiosce Bilin na Zachodnim Brzegu, ponieważ model ten zyskał szczególną uwagę mediów światowych. Starałam się dociec, co sprawiło, że organizatorom protestów udawało się przez kilkanaście lat podtrzymać cotygodniowe zaangażowanie zarówno protestujących mieszkańców wioski, jak i aktywistów palestyńskich oraz zagranicznych. Protesty w Bilin należą do przypadków walki bez przemocy, która nie odniosła sukcesu, a więc niespełniony został podstawowy postulat demonstrantów, określany przez nich jako „zakończenie okupacji”.

Zastanawiałam się też, które z działań podejmowanych przez liderów protestów były najważniejsze dla podtrzymania zarówno ciągłości, jak i bezprzemocowości demonstracji. Analizowałam także symbolikę wykorzystywaną przez protestujących, mającą na celu umocnienie wśród nich poczucia jedności, a także przyciągnięcie uwagi mediów oraz odwiedzających wioskę aktywistów zagranicznych.

Różnego rodzaju przyczynom działań bez przemocy na Zachodnim Brzegu poświęciłam artykuł *The Architecture of Separation. Israeli Policy towards the Palestinians in the West Bank* („Civitas. Studia z Filozofii Polityki” 2017, nr 19, s. 149–177) oraz

monografię *Architektura oddzielenia. Polityka władz Izraela wobec Palestyńczyków mieszkających na Zachodnim Brzegu Jordanu w pierwszych dekadach XXI wieku* (Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa, 2016, ss. 212). W obu publikacjach pisałam o ingerowaniu władz Izraela w krajobraz Zachodniego Brzegu Jordanu za pomocą obiektów architektonicznych. Był to przede wszystkim wznoszony od 2002 r. mur, a także osiedla żydowskie powstające na tym terenie oraz drogi łączące je z Tel Awiwem czy Jerozolimą. Prześledziłam kolejne etapy tej ingerencji, ignorującej prawo międzynarodowe, w tym przede wszystkim IV konwencję genewską i konwencję haską oraz wynikające z nich werdykty Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości. Podstawowe pytanie brzmiało: jakie były i są skutki wznoszenia architektury oddzielenia trwale zmieniającej krajobraz Zachodniego Brzegu. Skupiłam się zwłaszcza na skutkach społecznych i gospodarczych, przyglądając się rolnictwu, handlowi, edukacji, opiece zdrowotnej i kultowi religijnemu. Udało mi się pokazać, że architektura – która najczęściej służy zaspokojeniu potrzeb ludzi w wymiarze fizycznym, materialnym i kulturowym – odpowiednio stosowana, może mieć również skutki destrukcyjne. W monografii szczegółowo przeanalizowałam ich konkretne koszty ponoszone przez mieszkańców Zachodniego Brzegu. Wydaje się, że najbardziej długotrwałym i odmieniającym życie ludzi zjawiskiem jest generowanie nawyków i przyzwyczajzeń separatystycznych, prowadzące do tworzenia się mentalności odcięcia. Architektura oddzielenia, powodującą pożądaną przyzwyczajenia i postawy, można więc postrzegać jako instrument rządzących, którzy poprzez nią dają wyraz realizowanej polityce i ideologii państwa. Prowadzą oni politykę organizowania przestrzeni w celu zrealizowania swych założeń polityczno-społecznych. Osobny rozdział pracy dotyczy sztuki protestu uprawianej na murze, budowla ta stała się bowiem wielką petycją wzywającą do zakończenia okupacji.

W artykule *The Architecture of Separation* skupiłam się na przedstawieniu muru jako przykładu obiektu architektonicznego niosącego więcej niż jeden przekaz; obiektu, który ma dwa przeciwstawne wymiary semantyczne i wyzwala zupełnie odmienne emocje. Postrzegam go jako przykład obiektu znajdującego się na pograniczu, narzuconego jednej społeczności przez drugą. Przez kontrast do tradycji izraelskiej architektury, której nestorem był wychowanek słynnej szkoły Bauhausu, architekt Ariel Szaron, projekt muru palestyńskiego, którego ojcem i projektodawcą był jego imiennik, gen. Ariel Szaron, zamiast wiązać, wprowadza drastyczny podział w świat społeczny. Jego cel to – co podkreśla propaganda izraelska – ochrona wspólnoty Izraela. W istocie jednak mur stanowi przykład

architektonicznego gwałtu dokonanego zarówno na świecie społecznym, jak i na świecie przyrody.

W ramach podstawowego obszaru badawczego interesowałam się również walką bez przemocy w państwach byłego bloku radzieckiego. Problematyce tej poświęciłam m.in. rozdział *Rewolucja Róż z perspektywy walki obywatelskiej* (w pracy zbiorowej *Gruzja w procesie integracji europejskiej*, red. Julia Karwacka, Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2015, s. 67–77). Zastanawiam się w nim nad głównymi źródłami sukcesu tej rewolucji, a także nad tym, w jakim stopniu można ją wpisać w model pokojowej zmiany, a w jakim stanowiła raczej odosobniony przypadek wynikający ze specyficznego kontekstu politycznego Gruzji. I wreszcie – jak dalece do sukcesu tej rewolucji przyczyniło się oddziaływanie zewnętrzne. Poszukując odpowiedzi, skoncentrowałam się na warunkach strukturalnych, strategii opozycji oraz reakcjach władzy. Punktem wyjścia były czynniki strukturalne, czyli okoliczności wewnętrzne i zewnętrzne, które wpływały na ruch, ale od niego nie zależały. Analizując z kolei strategię, skupiłam się zwłaszcza na czynnikach sukcesu, takich jak zjednoczone przywództwo opozycji, przemyślane i konsekwentne metody działań oraz lekcje pobrane od aktywistów z innych państw, w tym zwłaszcza z Serbii. Przypadek Rewolucji Róż jest interesujący również dlatego, że w poprzedzającym ją piętnastoletnim okresie przemocy Gruzja doświadczyła wojny domowej, dwóch wojen secesyjnych oraz co najmniej dwóch prób zamachu na prezydenta.

Rewolucja Róż była wydarzeniem, którego znaczenie zostało docenione już w momencie jego zaistnienia, m.in. dzięki temu, że odbywała się w erze mediów cyfrowych i społecznościowych. Z kolei jako przykład wydarzeń, których wagę doceniono dopiero po kilku dekadach może posłużyć tzw. Rewolucja na Granicie – protest głodowy ukraińskich studentów, któremu poświęciłam rozdział *The 1990 Revolution on Granite as an Example of a Non-violent Revolution* (w pracy zbiorowej „Three Revolutions. Mobilisation and Change in Contemporary Ukraine” pod red. Paweł Kowal, Georges Mink, Iwona Reichardt, Ibidem Verlag, Hanower 2019, ss. 192-222.). Prześledziłam w nim działania podejmowane w ramach akcji oporu, w tym zwłaszcza strajk głodowy i jego organizację. Dowodzę, że ważnym czynnikiem częściowego sukcesu tej rewolucji było doświadczenie zdobyte przez ukraińskich studentów w poprzednich protestach. Mimo że Rewolucja na Granicie przyniosła tylko częściowe zwycięstwo, a odzyskanie niepodległości przez Ukraińców dokonywało się w gabinetach elit politycznych, to stanowiła jednak punkt zwrotny na drodze do niepodległości, a co ważniejsze – wyznaczyła pewien standard późniejszych ukraińskich

akcji protestacyjnych. Szczególny nacisk położyłam na sferę symboli stosowanych przez organizatorów tej rewolucji.

Wątek protestów głodowych poruszyłam także w artykule *Protesty głodowe jako taktyka walki bez przemocy* („Civitas. Studia z Filozofii Polityki” 2014, nr 16, s. 55–68). Zastanawiałam się w nim nad skutecznością tego rodzaju walki, wpisując ją w odmianę walki bez przemocy polegającą na przeformułowaniu codziennych czynności w formę sprzeciwu jako rodzaju broni przeciw władzy. Do innych działań z tej kategorii zaliczam marsz solny Mahatmy Gandhiego, akcje prania flagi w Peru czy – podejmowane najczęściej współcześnie w Afryce, ale znane od starożytnej Lizystraty – strajki seksualne. Strajk głodowy postrzegam jako najwyższą, obok samospalenia, formę samopoświęcenia. W artykule ukazałam, jak na przestrzeni wieków strajki głodowe z indywidualnego domagania się sprawiedliwości przeobraziły się w metodę wymuszania zmiany społecznej czy politycznej i stały się jednym z często stosowanych narzędzi oporu obywatelskiego.

Z tym obszarem badań łączyły się moje staże badawcze, które odbywałam w latach 2013 i 2015. W październiku 2013 r. odbyłam staż badawczo-seminaryjny na Uniwersytecie St. Andrews (Wlk. Brytania) zorganizowany przez tę uczelnię we współpracy z International Centre on Nonviolent Conflict z Waszyngtonu.

W sierpniu i wrześniu 2015 r., w ramach projektu Narodowego Centrum Badań i Rozwoju „Edukacja globalna w dobie zmian cywilizacyjnych”, odbyłam staż badawczy na Uniwersytecie Betlejemskim i podporządkowanej mu jednostce Palestinian Museum of Natural History. Moim opiekunem naukowym był prof. Mazin Qumsiyeh, wykładowca uniwersytetów w Betlejem i Bir Zajt, a wcześniej uniwersytetów Yale i Duke w Stanach Zjednoczonych. Celem stażu było przeprowadzenie badań terenowych nad oporem Palestyńczyków oraz udoskonalenie umiejętności dydaktycznych z tego zakresu. Podczas wyjazdu napisałam kilka scenariuszy zajęć ukazujących opór obywatelski w Palestynie jako studium przypadku.

Obszar badawczy numer 2

Transformacja polityczna w Polsce w 1989 r.

Zajmując się tą problematyką, prowadziłam przede wszystkim: (a) analizy kampanii i procesów wyborczych; (b) analizy historycznych aspektów transformacji ustrojowej; (c)

badania nad Senatem pierwszej kadencji; (d) badania nad aktywizacją społeczną; (e) analizy różnych aspektów pamięci historycznej 1989 roku.

Na wspomniany wyżej dorobek opublikowany po uzyskaniu stopnia doktora składają się: jedna monografia autorska, trzy artykuły oraz dziesięć rozdziałów w opracowaniach zbiorowych. Ponadto problematyki tej dotyczyły cztery referaty wygłoszone na konferencjach międzynarodowych i cztery na konferencjach krajowych.

Z jednej strony kontynuuję kierunek badań podjętych w rozprawie doktorskiej, niekiedy wracając do wątków poruszanych we wcześniejszych pracach, z drugiej – eksploruję nowe pola badawcze. Na przykład wiele miejsca poświęciłam analizie ówczesnych kampanii i procesu wyborczego, skupiając się na konkretnych kazusach i analizując zarówno stronę koalicyjno-rządową, jak i solidarnościowo-opozycyjną. Wróciłam także do moich wcześniejszych jeszcze zainteresowań rokiem 1956 w Polsce i za granicą, w tym zwłaszcza do szczególnej dla tego okresu aktywizacji społecznej.

Podstawowym osiągnięciem z tego obszaru jest obszerna praca *Wybory czerwcowe 1989 roku – u progu przemiany ustrojowej* (Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2012, ss. 360), poświęcona czerwcowym wyborom parlamentarnym w 1989 r., stanowiących jeden z kamieni milowych okresu polskiej transformacji politycznej. Analizie wyborów poświęciłam swoją pracę doktorską, a w książce wydanej dwa lata później rozszerzyłam wiele wątków, w tym formalnoprawne aspekty ich organizacji, ze szczególnym uwzględnieniem prac nad ordynacją wyborczą podczas obrad Okrągłego Stołu oraz prac Państwowej Komisji Wyborczej przy Radzie Państwa. Głównym polem badawczym stały się dla mnie kampanie wyborcze obozu koalicyjno-rządowego i solidarnościowo-opozycyjnego. Rozszerzając obszar badań po uzyskaniu stopnia doktora, szczególny nacisk położyłam na analizę aktywizacji społecznej, która przybrała niespotykaną dotychczas formę, porównywalną tylko do 16 miesięcy istnienia „Solidarności” w latach 1980–1981. Główne pytanie badawcze, które postawiłam, brzmiało: dlaczego wybory czerwcowe stały się załącznikiem procesu transformacji ustrojowej w Polsce, odsyłając do lamusa historii koncepcje okresu przejściowego, będące podstawą polityczną porozumień Okrągłego Stołu? Zastanawiałam się też nad przyczynami niespodziewanego sukcesu Solidarności oraz druzgocącej klęski Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej i jej satelitów, nad tym, co spowodowało, że wybory stały się katalizatorem reform ustrojowych, nabierając tym samym odległego od powszechnie przypisywanego temu aktowi znaczenia, polegającego na wskazaniu przez wyborców swoich przedstawicieli? W książce starałam się dowiedzieć, że wybory te miały charakter hybrydy łączącej cechy aktu wyborczego charakterystycznego

zarówno dla systemu demokratycznego, jak i dla systemu autorytarnego. O ile w systemach demokratycznych wybory mogą realnie zmienić układ sił politycznych, a w systemach niedemokratycznych odgrywają jedynie rolę dekoracji służącej utrzymaniu *status quo*, o tyle w okresach przejściowych ich funkcja staje się jasna dopiero *post factum*. Wskazuję, że odpowiedzi na pytanie o ocenę przełomowości wyborów dla przemiany ustrojowej należy szukać przede wszystkim w przebiegu kampanii wyborczej, podczas której liderzy zarówno Solidarności, jak i obozu władzy przekonali się o swojej realnej sile.

Problematyki tej dotyczy też artykuł *Anatomia klęski – obóz władzy w kampanii wyborczej w 1989 roku* („Pamięć i Sprawiedliwość” 2011, nr 2, s. 151–179). Ukazuję w nim podstawowe błędy, które sprawiły, że obóz ten poniósł klęskę w procesie wyborczym. Nieprawidłowe były bowiem zarówno założenia kampanii, jak i przede wszystkim ich realizacja. Podstawowe błędy partia i jej satelici popełnili w promocji kandydatów, a wynikały one z braku wiedzy o demokratycznych procesach politycznych – na poziomie zarówno centralnym, jak i lokalnym. O ile pewne składniki porażki (m.in. wymknięcie się dotychczasowych sojuszników – tj. Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego i Stronnictwa Demokratycznego – spod kontroli PZPR) należy uznać za niezależne od niej na tym etapie, o tyle inne można wytłumaczyć tylko czynnikami psychologicznymi, tj. głównie długoletnią rutyną w sprawowaniu władzy. Do tego rodzaju błędów zaliczam ignorowanie badań opinii publicznej, wskazujących na niskie notowania obozu władzy. Za podstawowe błędy w kampanii PZPR należy zatem uznać niedocenienie przeciwnika oraz niewłaściwe rozeznanie sytuacji politycznej.

Dopełnieniem moich badań poświęconych kampanii i wyborom 1989 r. był rozdział: *4 czerwca 1989* (w pracy zbiorowej *Polaków miejsca pamięci. Dzieje toposu wolności*, red. Stefan Bednarek, Bartosz Korzeniewski, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2015, s. 525–543). Analizuję w nim obecność wyborów czerwcowych w pamięci i wyobraźni historycznej współczesnych Polaków z perspektywy 25 lat. Szczególną uwagę poświęciłam kolejnym rocznicom 4 czerwca i organizacji obchodów. Wskazałam na ewolucję działań podejmowanych w tym zakresie zarówno o charakterze edukacyjnym i artystycznym, jak i upamiętniającym, których wspólną cechą było podkreślanie roli jednostki w zmianie ustrojowej. W tekście tym zwracam również uwagę na mity, które narosły wokół kampanii i samych wyborów.

Jednym z podstawowych elementów transformacji ustrojowej w 1989 r. było przywrócenie instytucji Senatu jako drugiej izby parlamentu. W obszernym *Wprowadzeniu* do pracy zbiorowej pt. *Łączyła nas chęć rozwoju Polski. Wspomnienia senatorów pierwszej*

kadencji (red. Anna Jaguścik-Litniewska, Kancelaria Senatu RP, Kancelaria Sejmu RP, Warszawa 2014, s. 1–23) analizuję dyskusje na temat utworzenia drugiej izby parlamentu, które były prowadzone przed obradami Okrągłego Stołu oraz w ich trakcie, przeprowadzam też analizę kampanii wyborczej. Przyglądam się formowaniu organizacyjnych i merytorycznych podstaw pracy drugiej izby. Uwypuklam cechy, które wyróżniły Senat pierwszej kadencji na tle późniejszych. Miał on od nich większe znaczenie, co wiązało się z faktem, że, zgodnie z porozumieniami Okrągłego Stołu, odegrał decydującą rolę w przyjęciu podstawowych ustaw transformacyjnych. Następnym wyróżnikiem – choć o charakterze subiektywnym – było przekonanie senatorów o ogromnym znaczeniu ich misji. Za najważniejsze dokonanie Senatu pierwszej kadencji uznaję inicjatywę ustawodawczą w sprawie samorządu terytorialnego, który miał się stać narzędziem budowania demokracji od podstaw. Wskazuję także na liczne pozostałe inicjatywy Senatu o charakterze symbolicznym i rozliczeniowym. Za ważne osiągnięcia Senatu uznaję jego działalność skierowaną za granicę, w tym zwłaszcza wsparcie udzielone wybijającym się na niepodległość republikom bałtyckim.

W ramach badań okresu transformacji w Polsce zainteresowałam się postaciami, które czynnie przyczyniły się do powstawania społeczeństwa obywatelskiego. W pracy zbiorowej *Jan Józef Lipski z perspektywy XXI wieku* (Instytut Pamięci Narodowej, Warszawa 2012) zamieściłam tekst *Jan Józef Lipski jako senator III Rzeczypospolitej* (s. 87–112). Skoncentrowałam się w nim na prześledzeniu kampanii wyborczej Jana Józefa Lipskiego przed wyborami czerwcowymi 1989 r.; należała ona do trudniejszych z powodu niechęci części środowisk opozycyjnych wobec jego kandydatury i wystawienia przez nie swojego kandydata do Senatu. Przeanalizowałam metody walki wyborczej w województwie radomskim; skupiłam się także na działalności Jana Józefa Lipskiego jako senatora, zwłaszcza na głównych ideach, którymi się kierował pełniąc tę funkcję. Wykazałam, że wspólną cechą wystąpień Lipskiego w Senacie – niezależnie od tego, czy dotyczyły spraw kultury, samorządu, amnestii, czy innych – było uwzględnianie sytuacji wyjątkowych i nietypowych oraz dbałość o precyzję wyrazu.

Kolejną moją publikacją z tego obszaru badawczego była praca poświęcona polskiemu kompromisowi z 1989 r.: *The Polish Compromise in 1989 – Historical Background, Dynamics and Consequences* (rozdział w pracy zbiorowej poświęconej sztuce kompromisu w polityce: *Kompromisszumok a Közép-Európai Politikai Kultúrábann*, red. Gerő András, Habsburg Történeti Intézet, Budapest 2014, s. 103–109). Opisuję w niej wydarzenia roku

1989 w Polsce, a zwłaszcza negocjacje Okrągłego Stołu jako czas wypracowywania rozwiązań służących transformacji ustrojowej, która miała też swoje koszty.

W dorobku z tego obszaru badawczego mam także publikację w języku chińskim, która ukazała się w pracy zbiorowej *State of Life. Polish Contemporary Art within a Global Circumstances* (red. Wu Weishan, National Art Museum of China, Beijing 2015). W syntetycznym rozdziale mojego autorstwa, zatytułowanym *Historia transformacji w perspektywie dziejów XX w.* (s. 160–164) przedstawiłam 25 lat istnienia III Rzeczypospolitej jako czas wyzwań, wspólnego uczenia się zasad demokracji, a także okres rozwoju cywilizacyjnego, czas zarówno spektakularnych sukcesów, jak i – nieodłącznie związanych z okresem tak głębokich przemian – porażek i nierozwiązanych wyzwań, do których zaliczyłam przede wszystkim stworzenie sprawnego społeczeństwa obywatelskiego.

W związku z tym obszarem badawczym prowadziłam też działalność popularnonaukową i popularyzatorską. Byłam konsultantką filmu „Wyrwaliśmy się na wolność 89–91” (2014, reż. Piotr Morawski), poświęconego Senatowi pierwszej kadencji, a także dołączanej do niego broszury (*Wyrwaliśmy się na wolność 89–91*, Warszawa 2014, ss. 23).

Jestem także autorką opracowania kolekcji pt. „Archiwa transformacji '89”, która powstała na podstawie filmów archiwalnych z Video Studio Gdańsk, zgromadzonych przez NINATEKE. W ramach tego projektu napisałam ok. 200 tekstów do filmów nagrywanych podczas obrad Okrągłego Stołu. Prace nad projektem prowadziłam przez rok (2014). Opracowane po raz pierwszy filmy archiwalne z Video Studio Gdańsk nie tylko dokumentują bieg wydarzeń, ale także oddają atmosferę tego wyjątkowego maratonu negocjacyjnego. Zarejestrowane nagrania skłaniają również do refleksji na temat roli mediów audiowizualnych w tamtym wydarzeniu.

Współpracowałam z Archiwum Przełomu – inicjatywą podjętą przez Kancelarię Prezydenta i Kancelarię Senatu. Efektem tej współpracy był mój udział w panelach dyskusyjnych oraz rozdział *Po raz pierwszy wybieraliśmy samodzielnie – kogo i jak? Dokumentacja archiwalna wyborów czerwcowych do Sejmu i Senatu w 1989 r.* opublikowany w pracy zbiorowej *Archiwa Przełomu. 1989–1991 w czasach przełomu. Przegląd źródeł – ocean stanu zachowania i mapa rozmieszczenia*, Kancelaria Prezydenta RP, Warszawa 2013, s. 36–39).

Do tego obszaru badawczego zaliczam również dwa podrozdziały nawiązujące do moich zainteresowań badawczych sprzed doktoratu, tj. poświęcone wydarzeniom 1956 roku w Polsce. W rozdziale *Gesellschaftliche Aktivitäten in Polen im Jahre 1956. Bereiche und*

Höhepunkte (w pracy zbiorowej *Das Jahr 1956 in Polen und Seine Resonanz in Europa*, red. Joanna Szymoniczek, Eugeniusz Cezary Król, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2011, s. 174–191) skupiłam się na sferach aktywności społecznej. W rozdziale *Les différenciations du communisme – le cas de Pologne* (w pracy zbiorowej *1956, une date européenne*, red. Georges Mink, Marc Lazar, Mariusz J. Sielski, Les éditions Noir sur Blanc, Lausanne 2010, s. 217–223) wskazuję na ogólnoeuropejskie znaczenie wydarzeń 1956 r. w Polsce.

Osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne

W latach 2002–2013 byłam asystentem, a następnie adiunktem w Katedrze Stosunków Międzynarodowych Collegium Civitas. W 2013 r. Katedra ta została przekształcona w Katedrę Studiów Społecznych, Politycznych i Międzynarodowych; do 2017 r. pełniłam funkcję zastępcy kierownika tej Katedry.

W latach 2011–2017 pełniłam funkcję prorektora Collegium Civitas ds. współpracy zagranicznej. Odpowiadałam za kontakty uczelni z zagranicznymi instytucjami edukacji wyższej i organizacjami. W czasie sprawowania przeze mnie tej funkcji uczelnia uplasowała się na trzecim miejscu w ogólnopolskim rankingu „Perspektyw” pod względem umiędzynarodowienia. Odpowiadałam za programy wymiany międzynarodowej, zwłaszcza Socrates-Erasmus (następnie Erasmus i Erasmus+), a także programy wymiany z państwami spoza Unii Europejskiej, w tym za program Atlantis – wymiany między państwami Unii Europejskiej a Stanami Zjednoczonymi. W ramach pełnionych obowiązków wielokrotnie odwiedzałam uczelnie partnerskie (m.in. Science-Po Lille, Porto University, Halic University, Stetson College czy West Virginia University). Podczas tych wizyt zawsze odbywałam zajęcia ze studentami. Ich tematyka była związana z oboma moimi obszarami badawczymi. Reprezentowałam Collegium Civitas na wielu konferencjach międzynarodowych, w tym organizowanych przez Association of International Educators (NAFSA) oraz European Association of International Education (EAIE).

W latach 2011–2012 byłam współautorką programu studiów podyplomowych z zakresu dyplomacji kulturalnej przeznaczonych dla obywateli Litwy, Białorusi i Ukrainy. W ramach tych studiów w latach 2013–2014 współprowadziłam dwie edycje warsztatów. Studia były prowadzone wspólnie z Instytutem Adama Mickiewicza oraz z partnerami litewskimi.

Odpowiadałam również za współpracę Collegium Civitas z wykładowcami z uczelni partnerskich, między innymi goszczącymi w ramach wymiany z programu Fulbrighta.

Jako prorektor ds. współpracy zagranicznej byłam w Collegium Civitas autorką lub współautorką oraz koordynatorką programów studiów anglojęzycznych i polsko-anglojęzycznych na poziomie licencjackim i magisterskim. Prowadzono je na kierunkach: stosunki międzynarodowe (specjalizacje: International Relations, International Business and Negotiations, International Marketing, Cybersecurity and Strategic Studies, Diplomacy and Negotiations in the Age of Information), politologia, socjologia (Sociology, Public Relations, Marketing and New Media, Social Media Marketing), a także dziennikarstwo i nowe media (Journalism and New Media, Transnational Journalism).

W latach 2015–2017 współtworzyłam i koordynowałam pod względem merytorycznym autorskie programy szkół letnich przygotowane dla studentów amerykańskich kształcących się w najlepszych uczelniach tego kraju (m.in. na uniwersytetach Columbia, Yale, Stanford czy Harvard). Tematyka przygotowanych szkół letnich obejmowała m.in. następujące zagadnienia:

- Crossroads I – The History and Culture of Central Europe.
- Crossroads II – Security Issues and Central Europe.
- Introduction to Cybersecurity Policy.
- Jewish Heritage.
- Holocaust Studies.
- Elites and Politics in New and Old Democracies.
- Poles Apart: Identity, Diversity, Tolerance.
- Crime and Punishment in Central/Eastern Europe.
- Building Blocks: What Cities Tell Us about Society, History, and Change.
- Innovation and Entrepreneurial Management.

Przez 15 lat pracy w Collegium Civitas (2002–2017) prowadziłam zajęcia dydaktyczne w językach polskim i angielskim:

- Stosunki międzynarodowe w regionie Bliskiego Wschodzie (studia dzienne i zaoczne), łącznie 130 godz., 5 grup (2003/2004, 2004/2005, 2005/2006)
- Stosunki międzynarodowe na Bliskim Wschodzie i w Zatoce Perskiej (studia stacjonarne), 30 godz., 1 grupa (2005/2006)

- Analiza bieżących wydarzeń międzynarodowych (studia dzienne i zaoczne), łącznie 390 godz., 15 grup (2007/2008, 2008/2009, 2009/2010, 2010/2011, 2011/2012, 2012/2013)
- Położenie strategiczne Polski (współprowadzenie: prof. Teresa Rakowska-Harmstone) (studia dzienne), 30 godz., 1 grupa (2010/2011)
- Konflikty i kryzysy międzynarodowe po 1945 roku (studia stacjonarne), 30 godz., 1 grupa (2010/2011)
- Czajnik a polityka. Historia i przyszłość walki bez przemocy (studia stacjonarne), 30 godz., 1 grupa (2013/2014)
- Dyplomacja kulturalna wobec globalizacji nowoczesnych mediów i technologii (studia e-learningowe), 7,5 godz., 1 grupa (2013/2014)
- International Relations in the Middle East (studia stacjonarne), 30 godz., 1 grupa (2003/2004)
- Salt and Politics – Non-violent Resistance in the XX and XXI Centuries (studia dzienne), 30 godz., 1 grupa (2014/2015)
- Focus on the Contemporary International Relations / Analysis of Current World Affairs (studia dzienne), łącznie 210 godz., 7 grup (2003/2004, 2004/2005, 2006/2007, 2008/2009, 2010/2011, 2011/2012)
- seminaria magisterskie i licencjackie
 - BA Seminar – łącznie 190 godz. (2011/2012, 2013/2014, 2014/2015, 2015/2016, 2016/2017)
 - MA Seminar – łącznie 140 godz. (2012/2013, 2013/2014, 2016/2017)
 - Seminarium licencjackie – łącznie 130 godz. (2010/2011, 2011/2012, 2012/2013)
 - Seminarium magisterskie – łącznie 200 godz. (2011/2012, 2012/2013, 2014/2015, 2015/2016)

W efekcie prowadzonych seminariów udało mi się wypromować: 31 magistrów (15 w języku angielskim) i 30 licencjatów (17 w języku angielskim). Byłam także recenzentką 8 prac magisterskich i 36 licencjackich. Jeszcze jako magister byłam dodatkowo konsultantką 2 prac licencjackich.

W 2014 r. byłam jednym z wykonawców projektu realizowanego przez International Centre on Nonviolent Conflict w Waszyngtonie. Przeprowadziłam badania i przygotowałam scenariusz zajęć, a następnie je zrealizowałam. W efekcie prac powstały autorskie zajęcia

(wraz z odpowiednim materiałem) pt. Salt and Politics – Non-violent Resistance in the XX and XXI Centuries.

W latach 2015–2016 byłam wykonawcą w międzynarodowym, interdyscyplinarnym projekcie „Widening Interdisciplinary Sustainability Education”, który był realizowany przez Collegium Civitas, Sveriges Lantbruksuniversitet (Szwecja), Universidade do Porto (Portugalia), Masarykova Univerzita (Czechy) i Agricultural University of Athens (Grecja). Projekt był finansowany przez Fundację Rozwoju Systemu Edukacji, w ramach Partnerstwa Strategicznego (program Erasmus+). Efektem prac była wspólna interdyscyplinarna publikacja pt. *Widening Interdisciplinary Sustainability Education* (red. Katarzyna Iwińska, Michael Jones, Magdalena Kraszewska. Collegium Civitas, Warszawa 2018).

